

KONGREGACIJA ZA KATOLIČKI ODGOJ

PONOVNO STAVITI U SREDIŠTE ODNOS S KONKRETNOM I STVARNOM OSOBOM

Okružnica Kongregacije za katolički odgoj školama, sveučilištima i odgojnim ustanovama

Kongregacija za katolički odgoj, koja je mjerodavna za odgoj općenito, za škole, katolička i crkvena sveučilišta, kao i za praćenje svih onih koji su uključeni u odgojno-obrazovne procese mladih naraštaja, zajedno sa svim tim ustanovama suočava se s veoma velikim poteškoćama tijekom ove godine u kojoj su obustavljene i prekinute školske i akademske aktivnosti. Dok u nekim dijelovima svijeta ponovno započinju aktivnosti u školama i sveučilištima, a u drugima se ide prema njihovu okončavanju, ovaj dikasterij Svete Stolice svojom Okružnicom izražava blizinu i ohrabrenje obiteljima, nastavnicima i upraviteljima, administrativnom osoblju i iznad svega učenicima i studentima. Odgoj je izvanredna prigoda ponovnog pokretanja društvenog i kulturnog života u svim društvima, a formacija novih naraštaja najbolje je ulaganje u izgradnju budućnosti.

Širenje kovida-19 duboko je promijenilo naše postojanje i način života: »Zatekli smo se prestrašenima i izgubljenima. Poput učenika u Evanđelju pogodila nas je neočekivana i bijesna oluja«¹ Zdravstvenim poteškoćama pridružile su se one ekonomske i društvene. Pandemija je pogodila odgojne sustave u cijelom svijetu i na školskoj i na akademskoj razini. Posvuda se nastojalo pronaći brzi odgovor posredstvom digitalnih platformi za poučavanje na daljinu, čija je pak učinkovitost bila uvjetovana uočljivom nejednakošću odgojnih i tehnoloških mogućnosti. Prema nekim novijim podacima međunarodnih agencija, oko deset milijuna djece neće u narednim godinama moći imati pristup nastavi, što će povećati već postojeći obrazovni jaz. Tome treba pridodati dramatičnu situaciju katoličkih škola i sveučilišta, koja su bez ekonomske potpore države izložena opasnosti zatvaranja ili temeljitog redimenzioniranja. Međutim, katoličke odgojno-obrazovne ustanove (škole i sveučilišta) i u takvom su slučaju znale iskazati odgovarajuću brigu, stavljajući se u službu crkvene i društvene zajednice, vršenjem odgojno-obrazovne i kulturne zadaće javnog karaktera i na korist čitavog društva.

¹ Papa Franjo, *Izvanredni trenutak molitve pred Bazilikom Svetog Petra*, 27.03.2020.

Odgoj i odnos

U kontekstu navedene situacije koja, nažalost, u raznim dijelovima svijeta još uvijek nije pod kontrolom, pojavili su se neki izazovi. Prije svega, *poučavanje na daljinu* – premda nužno u ovom trenutku krajnje ozbiljnog stanja – očitivalo je kako odgojno-obrazovno područje na kojem se susreću osobe u izravnom međudjelovanju i »u nazočnosti«, ne predstavlja jednostavno neki kontekst odgojno-obrazovne djelatnosti od drugotne važnosti, već samu bit onog odnosa uzajamnosti i dijaloga (između onih koji poučavaju i onih koji uče), neophodan za formaciju osobe i za kritičko razumijevanje stvarnosti.

U školskim razredima, sveučilišnim predavaonicama i u laboratorijima zajedno se raste i izgrađuje identitet odnosa. U svim razdobljima života, a osobito u djetinjstvu, adolescenciji i u počecima odrasle dobi proces psiho-pedagoškog rasta ne može se ostvariti bez susreta s drugima i prisutnost drugoga omogućuje stvaranje uvjeta koji su nužni da se rascvjeta kreativnost i uključivost.

Na području znanstvenog istraživanja, akademskog proučavanja i općenito didaktičke aktivnosti, među-osobni odnosi tvore »mjesto« u kojem se nad-disciplinarnost i inter-disciplinarnost pojavljuju kao temeljni kulturalni kriteriji za otklanjanje opasnosti fragmentarizacije i dezintegracije znanjâ, kao i za otvaranje tih istih znanjâ svjetlu Objave.

Formacija odgojitelja

Velika rasprostranjenost i dugo vremensko trajanje pandemije posvuda su izazvali osjećaj nesigurnosti, također i kod nastavnika i odgojitelja. Njihov veoma dragocjeni doprinos – koji se s godinama temeljito izmijenio, kako s društvenog tako i tehničkog gledišta – treba podupirati dobrom *trajnom formacijom* koja znade odgovoriti zahtjevima vremenâ, a da se pritom ne izgubi ona sinteza vjere, kulture i života, koja predstavlja ključnu zadaću odgojno-obrazovnog poslanja koje se ostvaruje u katoličkoj školi i u katoličkom sveučilištu.

Na nastavnicima leže tolike odgovornosti i njihova se predanost vazda mora preobražavati u *stvarno, kreativno i uključivo djelovanje*. Zahvaljujući njima živim se održava duh bratstva i zajedništva ne samo s onima koje trenutno poučavaju, nego i među naraštajima, religijama i kulturama, te između čovjeka i njegova životnog okruženja.

Osoba u središtu

Da bi se to dogodilo, treba uvijek iznova u središte odgojno-obrazovnog djelovanja stavljati *odnos s konkretnom osobom i između stvarnih osoba* koje tvore *odgojno-obrazovnu zajednicu*; odnos za koji se odgovarajući dom i ne može naći u međudjelovanju posredstvom ekrana ili u neosobnom komuniciranju digitalne mreže. *Konkretna i stvarna osoba* je sâma duša formalnih i neformalnih odgojno-obrazovnih procesa, kao i neiscrpni izvor života po njezinoj bitno odnosnoj i zajedničarskoj naravi, koja uvijek podrazumijeva dvostruku vertikalnu dimenziju (otvorenu zajedništvu s Bogom) i horizontalnu (zajedništvo s ljudima). Katolički

odgoj i obrazovanje – nadahnjujući se na kršćansku viziju stvarnosti u svim jezičnim izričajima – cilja na cjelovitu formaciju osobe koja je pozvana odgovorno živjeti osobiti poziv na solidarnost s drugim ljudima.

U svijetu u kojem je »sve usko međusobno povezano«², osjećamo se – u skladu s kršćanskom antropologijom – povezani u pronalaženju novih formativnih puteva koji će nam omogućiti da rastemo zajedno, koristeći se sredstvima uspostavljanja odnosâ koja nam nudi današnja tehnologija, ali iznad svega otvarajući se nezamjenjivom i iskrenom osluškivanju *glasa drugoga*, darujući vrijeme za zajedničko promišljanje i projektiranje, obogaćujući se osobnim razgovorima i zajedničkim projektima, poučavanjima povijesti i mudrosti prijašnjih naraštaja. U takvom procesu *formacije u odnosu i u kulturi susreta* pronalazi svoje mjesto i vrednovanje također i »zajednički dom« sa svim stvorenjima, budući da osobe, upravo dok se formiraju za logiku zajedništva i solidarnosti, već rade na tome kako da »vrate vedar sklad sa stvorenim svijetom«³ i oblikuju svijet kao »mjesto pravog bratstva« (usp. *Radost i nada*, 37).

Služenje kao svrha

Sadašnja situacija iznijela je snažno na vidjelo zahtjev za odgojno-obrazovnim sporazumom koji je sve više prožet zajedništvom i prihvaćen od mnogih, i koji – crpeći snagu iz Evanđelja i naučavanja Crkve – velikodušnom i otvorenom sinergijom doprinosi širenju autentične *kulture susreta*. Zbog toga su katoličke škole i sveučilišta pozvane formirati osobe koje su *spremlne staviti se na raspolaganje za služenje zajednici*. Doista, u služenju možemo iskusiti da je blaženije davati nego primati (usp. *Dj 20, 35*) i da naše vrijeme ne može više biti vrijeme ravnodušnosti, sebičnosti i podjelâ: »Cijeli svijet trpi i treba se iznova ujediniti u suočavanju s pandemijom«, od trenutka da »nas izazovi s kojim smo suočeni sve sjedinjuju ne praveći razliku među osobama«⁴ Formacija za služenje u društvu i za promicanje općeg dobra traži od svih da »sjedine napore u širem odgojno-obrazovnom savezu za formiranje zrelih osoba, sposobnih nadvladati razmrvljivanja i suprotstavljanja te ponovno izgraditi tkivo odnosa za čovječanstvo koje je sve više prožeto bratstvom«.⁵

Djelovati u mreži

Činjenica da »je pandemija iznijela na vidjelo koliko smo svi ranjivi i međusobno povezani«⁶ traži od odgojnih ustanova – bile one katoličke ili ne – da dadnu svoj doprinos ostvarivanju *odgojno-obrazovnog saveza*, koji bi kao u nekom *timskom pokretu* imao za cilj »pronaći zajednički korak oživljavanja založenosti za nove naraštaje i s njima, obnavljajući strast za otvorenijim i uključivijim odgojem, sposobnim za strpljivo slušanje, konstruktivni dijalog i uzajamno razumijevanje«⁷ To može pospješiti integriranija mreža, koja služi kao polazište za utvrđivanje i zajedničko nastojanje oko nekih neizostavnih ciljeva prema kojima

² Papa Franjo, Enciklika *Laudato si'*, 24. svibnja 2015, br. 137

³ Papa Franjo, Enciklika *Laudato si'*, 24. svibnja 2015, br. 225

⁴ Papa Franjo, *Poruka Urbi et Orbi*, 12. travnja 2020.

⁵ Papa Franjo, *Poruka pri objavljivanju Odgojnog sporazuma*, 12. rujna 2019.

⁶ Papa Franjo, *Opća audijencija*, 12. kolovoza 2020.

⁷ Papa Franjo, *Govor sudionicima Plenarnog zasjedanja Kongregacije za katolički odgoj*, 20. veljače 2020.

treba usmjeriti - na kreativni i konkretni način – modele alternativnog suživota u odnosu na masovno i individualizirano društvo ⁸ Riječ je o širokoj odgovornosti koja je otvorena svima onima kojima je na srcu izgradnja obnovljenog odgojno-obrazovnog projekta za duže razdoblje, na temelju zajedničkih etičkih i normativnih zahtjeva. Dragocjeni doprinos može dati školski i sveučilišni pastoral, ali i pojedini kršćani kojih ima u svim odgojno-obrazovnim ustanovama.

Zaključak

Kongregacija za katolički odgoj – kako je već rečeno u priopćenju od 14. svibnja 2020. godine – ponovno svjedoči vlastitu blizinu i očituje veliko poštovanje svim odgojno-obrazovnim zajednicama katoličkih školskih i sveučilišnih ustanova, koje su unatoč zdravstvenoj ugroženosti zajamčile odvijanje vlastitih aktivnosti, da se ne prekine onaj odgojno-obrazovni lanac koji je u temelju ne samo osobnog razvoja, nego i društvenog života. U perspektivi budućega školskog i sveučilišnog programiranja, premda u ozračju nesigurnosti i zabrinutosti, nositelji društvene odgovornosti pozvani su dati veće značenje odgojno-obrazovanom djelovanju u svim njegovim formalnim i neformalnim dimenzijama, usklađujući napore da se podupru i osiguraju sva odgojno-obrazovna nastojanja svijju. *Vrijeme je da hrabro i u nadi usmjerimo pogled prema budućnosti.* Katoličke odgojno-obrazovne ustanove imaju u Kristu – Putu, Istini i životu (usp. *Iv* 14, 6) – svoj temelj i trajni izvor »žive vode« (usp. *Iv* 4, 7-13), koji objavljuje novi smisao postojanja i preobražava ga. Stoga neka nas ne napusti uvjerenje da se u odgoju i obrazovanju nalazi sjeme nade: nade mira i pravедnosti.

Vatikan, 10 rujna 2020.

Giuseppe kardinal Versaldi

prefekt

Angelo Vincenzo Zani, naslovni nadbiskup Volturna

tajnik

⁸ Usp. Kongregacija za Katolički odgoj, *Odgajati za humanizam solidarnosti. Izgrađivanja civilizacije ljubavi 50 godina enciklike «Populorum progressio»*, 16 travnja 2017., VI.